

wereld, de dingen, de feiten, de begrippen, die geweest zijn, althans niet rechtstreeks; want zoo kent alleen Hij ze, die is, en die was en zijn zal; maar het verledene zooals het voortbestaat door de symbola, de teekenen, waarin het zich heeft afgebeeld, de monumenten en werken der kunst en nijverheid, doch bovenal de taal, of, wilt Ge in één woord, de overlevering in den ruimsten zin. Die overlevering is het object der historische wetenschappen; uit de symbolen, waaruit zij bestaat, vormt zich de historie hermeneutisch het beeld van het verleden; zij vormen de brug van hetgeen geweest is tot hetgeen is. De overlevering is dus voor de historische wetenschappen, wat de verschijnselen in de natuur voor de natuurwetenschappen, de verschijnselen van den geest voor de geesteswetenschappen zijn en zoo heeft ook de historie van de waarheid dezer overlevering in 't algemeen, hoe weinig onmiddellijk zij ook moge zijn, uit te gaan. Zij leeft uit de zekerheid, dat het woord is een vast teeken voor het feit en dat het als zoodanig gebruikt is door wie de overlevering voortbracht; die onderstelling vormt den grond harer methode, daardoor alleen wordt de overlevering eene bron van wetenschap, van zekerheid voor ons bewustzijn.

De zekerheid, wat haar object betreft, is echter voor de wetenschap wel in beginsel, maar niet voor elk verschijnsel absoluut geldig. Er zijn verschijnselen in de natuur, verschijnselen van het geestesleven, overleveringen ook, die wel den schijn hebben van, maar niet inderdaad als symbolen teekenen zijn eener werkelijkheid. Vandaar dat somtijds toetsing, oordeelend scheiden, kritiek noodig kan wezen. Deze kritiek geldt echter nooit den algemeenen regel, maar bijzondere gevallen, waar twijfel aan de geldigheid van den algemeenen regel door bijzondere kenmerken gewettigd en een nader onderzoek noodzakelijk gemaakt wordt. Deze kritiek is eene andere in de natuurwetenschappen, eene andere in de philosophie, eene andere op historisch terrein; zij verschilt in aard naarmate het object en de methode der wetenschap eene andere is. Altijd echter is zij slechts formeel; bevestigend of ontkennend, maar nooit scheppend.

Bij de werkzaamheid der kritiek doet zich een eigenaardig gevaar op. Zij is van nature de rechter, die na aanklacht onderzoekt en vonnis velt; maar heerschzuchtig als ze is, breidt ze gaarne haar gebied uit buiten hare grenzen en daagt allen, schuldigen en onschuldigen,